Miejsce na identyfikację szkoły

ARKUSZ PRÓBNEJ MATURY Z OPERONEM HISTORIA

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy: 180 minut

LISTOPAD 2011

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1–19). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać łącznie **50 punktów**.

Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

KOD ZDAJĄCEGO

Arkusz opracowany przez Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON.
Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione. Wydawca zezwala na kopiowanie zadań przez dyrektorów szkół biorących udział w programie Próbna Matura z OPERONEM.

CZĘŚĆ I (*20 pkt*)

Zadanie 1. (*1 pkt*)

Dopasuj właściwe religie do fotografii.

judaizm, islam, chrześcijaństwo, buddyzm, hinduizm

1. ..... 2. ..... 3. .....

Zadanie 2. (*1 pkt*)

Uzupełnij tabelę. Dobierz właściwych władców lub wodzów do podanych opisów.

Juliusz Cezar, Gajusz Mariusz, Leonidas, Cheops, Echnaton

	Charakterystyka	Władca lub wódz
1.	Król Sparty, brał udział w wojnach z Persją. Zginął, broniąc przejścia przez góry.	
2.	Wódz i polityk. Pełnił funkcję konsula. Przeprowadził reformę armii rzymskiej, która doprowadziła do jej uzawodowienia.	
3.	Przeprowadził reformę religii egipskiej, czyniąc boga Atona głównym bóstwem.	

Zadanie 3. (*2 pkt*)

Podpisz rysunki przedstawiające herby trzech zakonów rycerskich średniowiecznej Europy.

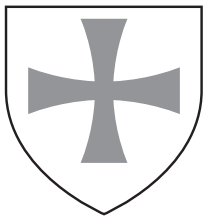

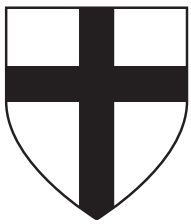

1. ..... 2. ..... 3. .....

Zadanie 4. (*1 pkt*)

Podpisz mapy. Wybierz właściwe tytuły z podanych poniżej przykładów.

Rzeczpospolita Obojga Narodów po unii lubelskiej, Polska za Kazimierza Wielkiego, Polska w 1320 r., Polska i Litwa po wojnie trzynastoletniej

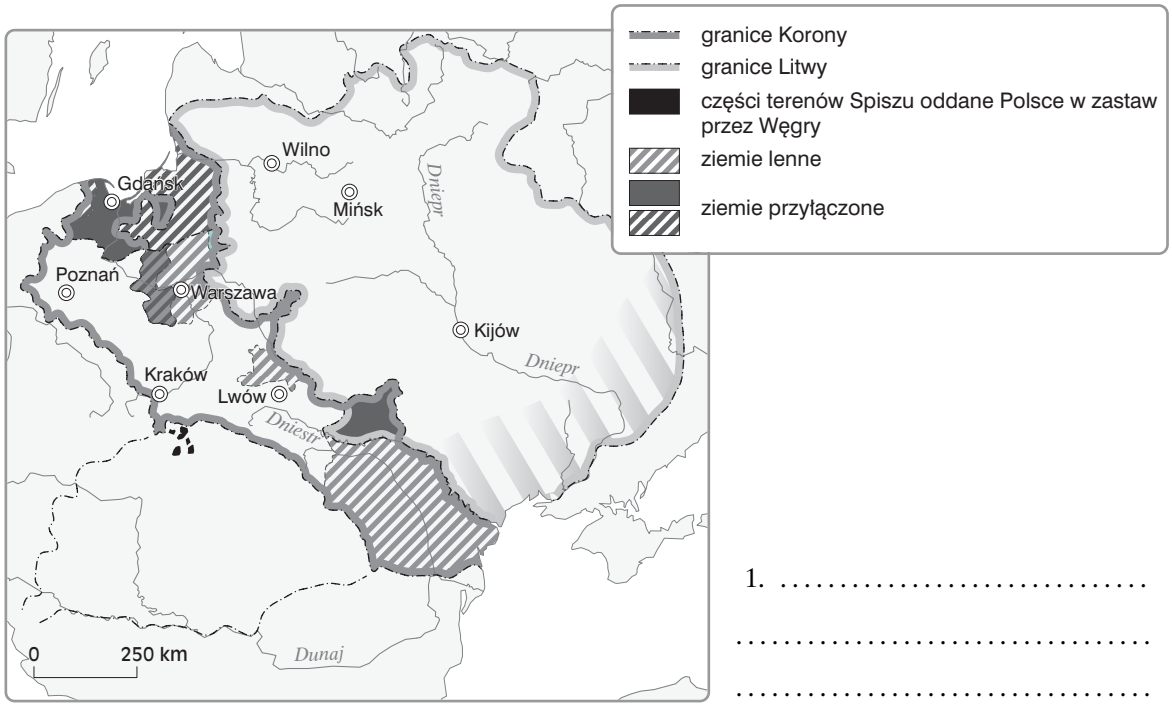

1. .....

.....

.....

2. .....

Zadanie 5. (*2 pkt*)

Wyjaśnij pojęcia.

A. artykuły henrykowskie – .....

.....

.....

B. rejestr kozacki – .....

.....

.....

Zadanie 6. (*2 pkt*)

Połącz ze sobą postaci, które łączyło uczestnictwo w tych samych wydarzeniach epoki nowożytnej.

1. Oliver Cromwell	A. Izabela Katolicka
2. Marcin Luter	B. Karol I Stuart
3. Krzysztof Kolumb	C. Francis Drake
4. Elżbieta I	D. Karol V Habsburg
	E. Gustaw Adolf

1. ... 2. ... 3. ... 4. ...

Zadanie 7. (*3 pkt*)

Przyjrzyj się obrazowi i na jego podstawie wykonaj polecenia.

A. Podaj nazwę i datę roczną wydarzenia z dziejów Polski, do którego nawiązuje obraz.

. . . . . .

B. Napisz, kim jest osoba leżąca pod drzwiami sali. Podaj imię i nazwisko.

. . . . . .

C. Podaj imię i nazwisko artysty, który namalował ten obraz.

. . . . . .

Zadanie 8. (*3 pkt*)

Wymień i wyjaśnij wszystkie zasady, którymi kierował się w swoich pracach kongres wiedeński.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Zadanie 9. (*3 pkt*)

Uporządkuj chronologicznie podane w tabeli wydarzenia. Zacznij od najwcześniejszego – oznacz je 1.

	Wydarzenia	Numer		Wydarzenia	Numer
A.	zamach majowy		D.	układ Sikorski–Majski	
B.	powstanie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej		E.	powstanie warszawskie	
C.	„cud nad Wisłą”		F.	III powstanie śląskie	

Zadanie 10. (*2 pkt*)

Uzupełnij luki w tekście dotyczącym konsekwencji, które niosła II wojna światowa.

W wyniku II wojny światowej ZSRR zaczął kontrolować dużą część Europy. Została ona podzielona tzw. żelazną kurtyną. Określenia „żelazna kurtyna” użył (1) . . . . . w roku (2) . . . . . Tę wypowiedź uznaje się za początek (3) . . . . . ZSRR miał jednak sporo problemów z państwami, które sobie podporządkował. W 1953 roku wybuchł bunt w (4) . . . . . , a w 1956 w (5) . . . . . i na (6) . . . . . Zwrotu „praska wiosna” używamy na określenie wydarzeń, do których doszło w (7) . . . . . w roku (8) . . . . . Ich przyczyną była próba reform podjęta przez władze tego kraju. W latach 1970 i 1980 odbyły się wystąpienia w (9) . . . . . Próby utrzymania spokoju, często przy użyciu sił zbrojnych, nie przyniosły efektów. W roku (10) . . . . . doszło do wydarzeń, którym nadano nazwę jesieni ludów, a które w efekcie doprowadziły do rozpadu ZSRR i całego systemu państw socjalistycznych.

TEMAT: UNIE POLSKI Z LITWĄ OD XIV DO XVIII WIEKU

CZĘŚĆ II
Analiza źródeł wiedzy historycznej (*10 pkt*)

Źródło A

Jan Długosz, fragment *Kroniki kanonika krakowskiego*

Jagiełło, wielki książę Litewski, [...] wyprawił do Krakowa dwóch książąt braci swoich, Skirgiełłę i Borysa, [...], w poselstwie do królowej Jadwigi, oraz prałatów i panów Polskich, z prośbą o jej rękę. [...] książę Skirgiełło temi słowy przemówił: „Od dawnego już czasu wielcy a przeważni książęta i królowie nalegali na Jagiełłę, najpotężniejszego książęcia naszego i władcę Litwy, ażeby wyrzekłszy się swojej i od ojców przekazanej sobie wiary, przyjął wiarę chrześcijańską, nigdy jednak do tego nie zdołały go skłonić ani ich namowy, ani wojny wydawane mu tylekroć przez Krzyżaków Pruskich, gdy snadź Bóg Najwyższy tobie samej, chwalebna i najdostojniejsza królowo, i królestwu Polskiemu zachował on zaszczyt, który trwać ma w wieki potomne. Jeżeli Wielmożność twoja rzeczonego pana naszego, Jagiełłę, wielkiego książęcia Litewskiego, poślubić raczy za małżonka, nie tylko to korzyści, które w przyjęciu przezeń wiary chrześcijańskiej inni królowie i książęta zdobyć usiłowali, ale i innych wiele i nader ważnych książę ten obiecuje. Jakoż przyrzeka przede wszystkiem wiarę katolicką Rzymską, tę, którą ty i twoje królestwo Polskie wyznawa, ze wszystkimi bracią swemi książęty Litewskimi, panami, starszyzną i całym narodem Litwy i Żmudzi, przyjąć [...]”.
A poselstwo to, jakkolwiek Jadwidze królowej nie bardzo wdzięczne, prałatom jednak i panom Polskim dość przypadało do sercu. [...] Ujęło poselstwo Litewskie wielu Polaków, osobliwie panów ziemi Krakowskiej, którym podobało się tak znaczne zwiększenie potęgi królestwa Polskiego nabytkiem krajów postronnych, a woleli podlegać obcym niżeli własnym królom. Odrzuciwszy przeto Ziemowita książęcia Mazowieckiego i Władysława książęcia Opolskiego, że żadnej krajowi nie obiecywali korzyści, i Wilhelma książęcia Austryi, od którego późna i zbyt daleka byłaby pomoc, wszyscy w radzie zwrócili oczy i życzenia ku Jagiełłę wielkiemu książęciu Litewskiemu.

Źródło: Jan Długosz, *Kronika kanonika krakowskiego. Dziejów polskich ksiąg dwanaście*, t. 3, ks. 10, s. 428.

Źródło B

Unia w Krewie 1385 rok

Skoro zaś to, co przyrzeczono, dojdzie do przewidzianego końca, natenczas pan Jagiełło, Wielki Książę z wszystkimi braćmi swymi jeszcze nieochrzczonymi, krewniakami, szlachcicami, ziemianami z wyższymi i najniższymi w swoich krajach zamieszkałymi, wiarę świętego rzymskiego Kościoła przyjąć zamierza, pragnie i życzy sobie. [...] Dla sprawy tej utwierdzenia, dla pewności i ubezpieczenia tenże Jagiełło Wielki Książę przyrzeka wszystkie skarby swe złożyć i wydać na odzyskanie strat państw obojga, tak Polski, jak i Litwy. A tylko, jeżeli taż pani Węgier córkę swą Jadwigę, królowę polską przyrzeczoną, odda mu w małżeństwo. Także obiecując tenże Jagiełło Wielki Książę, że da i gotówką załatwi układ pieniężny, zawarty tytułem rękojmi, pomiędzy tą panią królową Węgier z jednej a księciem Austrii z drugiej strony, mianowicie dwieście tysięcy florenów. Również tenże Jagiełło Wielki Książę przyrzeka i zobowiązuje się wszelkie ziemie zagrabione i straty Królestwa Polskiego, oderwane przez czyje bądź ręce i zajęte, odzyskać własnymi zachodami i kosztami. Również tenże Wielki Książę Jagiełło obiecuje wszystkich chrześcijan, a zwłaszcza ludzi obojga płci pojmanych w kraju polskim i zwyczajem wojennym uprowadzonych, przywrócić do pierwotnej wolności, tak iż każdy z nich bez względu na płeć odejdzie, dokąd mu się spodoba według woli jego. Następnie wymieniany tu książę Jagiełło przyrzeka także kraje swoje Litwy i Rusi wieczyście wcielić do korony Królestwa Polskiego. [...]
Dan w Krewie, we wtorek w wigilię Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Chwalebnej, roku Pańskiego 1385.

Źródło: J. Dumanowski, Sz. Olszaniec, *Historia. Starożytność i średniowiecze w tekstach źródłowych*, Gdynia 2003.

Na podstawie źródeł A i B oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 11. (*2 pkt*)

Wypisz wszystkie zobowiązania Jagiełły, które znalazły się w unii podpisanej w Krewie.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Zadanie 12. (*1 pkt*)

Sformułuj, czego oczekiwali polscy możni po związku z Litwą.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Zadanie 13. (*1 pkt*)

Określ, jakie były, według kronikarza, przyczyny decyzji Jagiełły.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Zadanie 14. (*1 pkt*)

Na podstawie własnej wiedzy przedstaw dwie inne przyczyny decyzji Jagiełły.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Źródło C

Jan Długosz, fragment *Kroniki kanonika krakowskiego*

Na koniec dnia drugiego miesiąca Października przybył na zapowiedziany od dawna zjazd z bratem swoim Alexandrem wielkim książęciem Litewskim do miasta Horodła (Hrodlo) nad Bugiem, dokąd już był zjechał tenże Alexander wielki książę Litewski z znaczną liczbą prałatów, panów i szlachty królestwa Polskiego i wielkiego księstwa Litewskiego. Pragnąc albowiem dwaj rzeczeni, państw swoich znakomici i potężni władcy, Władysław król Polski i Alexander wielki książę Litewski, ziemie Litewską i Żmudzką, od dawna już z królestwem Polskiem złączone, spojone i zjednoczone, trwalszym jeszcze i nierozerwanym węzłem skojarzyć, i Polaków z Litwinami i Żmudzinami wiecznem zbratać przymierzem, [...] złożyli sejm pomieniony, na którym rozliczne królestwa Polskiego rodziny i domy, różniące się krwią, herbowemi znakami i zaszczytami, z rodzinami i domami celniejszych panów Litewskich złączyli, spoili, zjednoczyli, dozwoliwszy Litwinom używać herbów i znaków szlacheckich, jakich szlachta królestwa Polskiego od najdawniejszych czasów ponabywała po ojcach i przodkach swoich za dzielne czyny i zasługi, i udzieliwszy zaszczytów szlacheckich tym, którzy wprzódy nie znali ani szlachectwa ani jego herbów i godeł. Nadali nadto panom Litewskim prawa i swobody, podobne do tych, jakiemi szczyciło się królestwo Polskie, uwolniwszy ich od podatków, ciężarów i służebności, które ich jak niewolników i poddańców uciskały, co obszerniej wykazuje przywilej tym celem wydany [...].

Źródło: Jan Długosz, dz. cyt., t. 4, ks. 11, s. 148.

Na podstawie źródła C oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 15. (*1 pkt*)

Podaj datę roczną unii w Horodle.

. . . . . .

Zadanie 16. (*1 pkt*)

Napisz, co uzyskali bojarzy litewscy w nowej unii.

. . . . . .

. . . . . .

Źródło D

Fragment instrukcji przekazanej posłom litewskim udającym się na obrady sejmu koronnego do Warszawy w 1563 roku

Wilno, na sejmie, 21 lipca 1563 r.

3. Mogą też przypomnieć z początku, którego czasu od najjaśniejszych panów przodków J.K. Mci Władysława Jagiełła i syna jego Kazimierza [...] państwo litewskie Koronie polskiej złączone i zjednoczone jest [...] i będąc pod jednym panem [...] zawsześmy się rozumieli za jeden lud i jedno ciało z narodem polskim [...].

4. [...] Albowiem chcemy, aby wiecznymi czasy był jeden pan, jeden król, jeden wielki ksiądz i jeden pan tak Koronie polskiej, jako i Wielkiemu Księstwu [...]. Tymże obyczajem po zejściu króla polskiego przerzeczeni prałaci, panowie, rycerstwo i szlachta Korony polskiej bez wiadomości i rady prałatów, panów, książąt i wszego rycerstwa i szlachty Wielkiego Księstwa litewskiego ku wybraniu nowego króla nie przystąpią, ale wespołek [...] króla i pana obiorą [...].

6. [...] Też mamy przy przerzeczonym Królestwie polskim [...] stać i nigdy [...] Korony polskiej [...] nie opuszczać [...], wyjąwszy wielkiej a nagłej przypadłej od nieprzyjaciela potrzeby [...]. Wzajem też mamy pewną ufność, że też sławnego Królestwa polskiego prałaci, panowie [...] nam toż uczynią. [...]
8. Też na spolne sejmy [...] przyzwalamy [...] wszakoż tak, aby [...] nie byli wzywani i zbierani dla jakichkolwiek lekkich przyczyn, a jeśli wielka a ważna potrzeba przytrafi się i spoina obojemu państwu [...]. Ale jeśliby się przydały lżejsze i mniejsze potrzeby [...], posłowie jako od nas do Korony, tak z Korony tu na nasz sejm mają być posłani. [...]
10. A najwięcej pilnie przestrzegać [...], aby w najmniejszej części prawa Wielkiego Księstwa litewskiego, wolności, prerogatywy [...] położone i zniżone nie były, ale żeby temu państwu, Wielkiemu Księstwu, zostało zawsze jego dostojeństwo, ważność, władza i rozkazowanie [...], miejsce tak w zasadzeniu sejmowym czasu pokoju, tak i na wojnie w szyku, słuszne i uczciwe było naznaczone. [...]
16. A iżeby we wszem Wielkie Księstwo litewskie było zrównane z państwem koronnym, słuszna i przystojna rzecz [...], aby miasta też i ich obywatele w Koronie zrównane były, a naprzód miasto wileńskie jako główniejsze i stolica Wielkiego Księstwa.

Sigismundus Augustus rex

Źródło: *Akta unii Polski z Litwą 1385–1791*, Kraków 1932, s. 158–170.

Źródło E

Fragment aktu unii lubelskiej z 1569 roku

W Imię Pańskie, Amen. Ku wiecznej pamięci sprawy, niżej opisanej. My, prałaci i panowie rada, tak duchowna, jako i świecka, i posłowie ziemscy Korony Polskiej, na tym walnym, z pany radami i posły i inszemi stany W[ielkiego] Księstwa Litewskiego spólnym lubelskim sejmie będący [...] oznajmujemy tym to listem naszym, [iż] takie niżej opisane traktaty i namowy między sobą uczyniliśmy. [...]
3. Iż już Korona i Wielkie Księstwo Litewskie jest jedno nierozdzielne i nieróżne ciało, a także nieróżna ale jedna spólna Rzeczpospolita, która się ze dwu państw i narodów w jeden lud zniosła i spoiła.
4. A temu [...] narodowi, żeby już wiecznymi czasy jedna głowa, jeden pan i jeden król spólny rozkazował, który spólnymi głosy od Polaków i od Litwy obran, a miejsce obierania w Polszcze, a potym na Królestwo Polskie pomazan i koronowan w Krakowie będzie, któremu obieraniu [...] niebytność której strony przeszkadzać nie ma [...].
5. A przy koronacjej nowego króla mają być przez króla koronowanego poprzysiężone i zaraz konfirmowane na jednym liście i jednymi słowy na wieczne czasy prawa, przywileje i wolności poddanych wszystkich obojga narodów i państw tak złączonych.
6. Sejmy i rady ten oboj naród ma zawżdy mieć spólne koronne pod królem polskim panem swym i zasiadać tak panowie między pany osobami swemi, jako posłowie między posły i radzić o spólnych potrzebach, tak na sejmie, jako i bez sejmu w Polszcze i w Litwie [...].
7. Też, [...] aby J. Kr. Mość prawa, przywileje, tak wszem ziemiom i narodom tak Korony Polskiej, jako i W[ielkiemu] Księstwu Litewskiemu i ziemiom do nich należącym, wszelakim pismem nadane i wolności, dostojeństwa, prerogatywy, urzędy wszytkie obojga narodu całe i nieporuszone zachował.

Źródło: *Ustrój Polski w XVI–XVIII wieku. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 20, oprac. W. Szczygielski, Warszawa 1960, s. 87–91.

Na podstawie źródeł D i E wykonaj polecenie.

Zadanie 17. (*2 pkt*)

Oceń, czy zalecenia dla posłów zawarte w instrukcji zostały zrealizowane w nowym porozumieniu Polski i Litwy. Uzasadnij swoje zdanie argumentami z tekstów.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Źródło F

Zaręczenie wzajemne obojga narodów – polskiego i litewskiego z 20 X 1791 roku

Ku wiecznej pamięci sprawy niżej opisanej. My Stanisław August [...] za zgodą panów rad senatu [...] oraz posłów ziemskich Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego [...] stanowimy, iż jako jedną powszechną i nierozdzielną ustawę rządową, całemu państwu naszemu, Koronie Polskiej i Wielkiemu Księstwu Litewskiemu służącą, mamy, tak tymże jednym rządem i wojsko nasze wspólne – skarby, w jeden nierozłączny skarb narodowy połączone, [...] pod następującymi warunkami:

Komisję wojskową i komisję skarbową obojga narodów równa połowa osób z Korony, a druga równa: połowa osób z Wielkiego Księstwa Litewskiego składać mają; [...] wszystkie magistratury [...] obu narodom wspólne [...] w tych wszystkich liczba równa osób, tak z Korony, jako i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Wielkie Księstwo Litewskie mieć będzie takąż samą listę ministrów, urzędników narodowych oraz z tymiż tytuły i obowiązkami, jak Korona kiedykolwiek mieć będzie.

W komisjach wojskowej i skarbowej prezydencja koleją [na zmianę] będzie raz przy Litwie, raz przy Koronie [...].

Kasa skarbowa z publicznych Rzeczypospolitej litewskich dochodów w Wielkim Księstwie Litewskim zostawać ma [...].

A te wszystkie rzeczy tu postanowione i obwarowane, my król – za zgodą skonfederowanych stanów [...] jako jednej wspólnej nierozdzielnej Rzeczypospolitej pożyteczne, uznajemy być artykułami unii tychże narodów [...].

Źródło: *Wybór tekstów źródłowych z historii państwa i prawa polskiego*, oprac. J. Sawicki, t. I, cz. 2, Warszawa 1951, s. 116–117.

Na podstawie źródła F wykonaj polecenie.

Zadanie 18. (*1 pkt*)

Napisz, jak zmieniły się wzajemne zależności obu państw w porównaniu do decyzji unii z Lublina.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

CZĘŚĆ III
Wypracowanie (*20 pkt*)

Zadanie 19. (*20 pkt*)

Zadanie zawiera dwa tematy. Wybierz jeden z nich i go opracuj.

Temat I

Scharakteryzuj i oceń relacje polsko-litewskie w nowej, porozbiorowej rzeczywistości XIX wieku.

Temat II

Współpraca czy rywalizacja polsko-litewska w XX wieku? Scharakteryzuj i oceń stosunki pomiędzy krajami tworzącymi w przeszłości wspólne państwo.

Wybieram temat: . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Brudnopis (*nie podlega ocenie*)